El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi
"8D02209 - Oryantal Çalışmalar" Bölümü Doktora Öğrencisi
Moldabek Yesker Begalıulu'nın Felsefe Doktoru bilimsel derecesine
"Medeniyetler Söylemi Çerçevesinde Farabi'nin Tarihi Kişiliği"
Konulu

(PH.D.) DOKTORA TEZİ İNCELEME RAPORU

Doç Dr. Süleymanov Pirimbek danışmanlığında Ph.D. öğrencisi Moldabek Yesker Begalıulı doktora tezini sürdürmektedir. Yurt dışı 2. Danışmanı olarak kendisiyle tez çalışmasına başladığımızdan bu yana sıkı iş birliği içerisindeyiz. Bu maksatla adı geçen doktora öğrencisi, tez konusu onaylandıktan sonra tezini bir plan dahilinde hazırlamış, literatürü analiz ettikten sonra teorik ve metodolojik bilgisini ciddi şekilde artırmaya başlamış ve konunun içeriği üzerinde tarihsel açıdan çalışmalar yapmıştır.

Doktora öğrencisi Moldabek Yesker, Ebu Nasır el-Farabi'nin dehasına ile paralel olarak döneminin tarihi şartlarına ve medeniyetlerine istinaden tarihi şahsiyet olarak onun düşüncelerini ele almıştır.

Hazırlık çalışmaları

Moldabek Yesker, teziyle ilgili bilgilerini güçlendirmek için gerekli dersleri alma yönünde büyük bir gayret göstermiştir. Nitekim Farabi ile ilgili materyaller Kazak bilim adamlarıyla beraber, Türkiye'deki araştırmacılar tarafından tanınmaktadır. Ayrıca İngilizce ve Arapça yayınlanan materyalleri de toplayıp Farabi hakkında çalışma yapan bilim insanlarından görüş alışverişinde bulunup gerekli tavsiyeleri almıştır.

Tezin planı

Tezi üç bölümden oluşmaktadır. Tezde Araştırma konusunun teorik-metodolojik ve kavramsal yönleri, Ebu Nasır el-Farabi'nin risalelerinde medeniyet kavramının tarihsel-oryantal analizi ve Ebu Nasır el-Farabi'nin tarihi kişiliği ve gençlerin eğitimindeki önemi, modern toplum, kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmektedir. Araştırmada bilişsel ve kavramsal analiz yapılırken karşılaştırmalı analiz yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca çalışma, toplama, sistemleştirme, analiz, gruplandırma, farklılaştırma, tanımlama, anlamsal analiz, bağlamsal analiz ve bileşen analizi yöntemlerinin kapsamlı kullanımı esas alınarak

yürütülmüştür. Araştırma çalışması zengin bibliyografik çalışmalarla tamamlanmaktadır. Bu, araştırmacının gerekli literatüre erişme girişimi olarak değerlendirilmelidir. Bu bölümlerin varlığı doktora tezinin üst düzeyde yazıldığını göstermektedir.

İstanbul Üniversitelindeki Faaliyerleri

Moldabek Yesker'in doktora çalışması sırasında 17.10.-31.12.2022 tarihleri arasında danışmanlığımda İstanbul Üniversitesi Farabi Avrasya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezinde bulunmuştur. Merkezimizde kaldığı süre boyunca kendisini geliştirmek ve tezini belli bir aşamaya getirmek adına ciddi gayret içinde olmuştur. Çalışırken gayretli, azimli ve istekli bir doktora öğrencisi olduğunu göstermiştir.

İstanbul Üniversitesi'nde (İstanbul, Türkiye) araştırma yapıldığı dönemde bireysel çalışma planında belirlenen tüm amaç ve hedefler yerine getirilmiştir; İstanbul ilmi kütüphanelerinde çalışmalar, tez konusuyla ilgili materyallerin toplanması ve işlenmesi, bilimsel literatürün incelenmesi (tarihi ve biyogragrafik inceleme ve kaynak analizi), tezin projesi ve yapısı hakkında benimle makale metninin (el yazmaları) Scopus'a ait olan bir yayında yayınlanması için hazırlamıştır.

İstanbul Üniversitesi'nde (İstanbul, Türkiye) araştırma sonucunda doktora tezini doktor öğrencisine yazmak için gerekli mesleki beceriler önemli ölçüde aktarılmıştır. Ayrıca araştırma sırasında üniversite ve şehir kütüphanelerinde edebi kaynaklar toplanmıştır (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, İslam Araştırmaları Kütüphanesi (İSAM), Süleymaniye Kütüphanesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi). Bilimsel kütüphaneler ve diğer bilimsel kuruluşlar (tarama, fotokopi) fonlarından toplanan tez konusu ile ilgili Türk araştırmacı bilim insanlarının yazılarına ilişkin materyaller ve kaynaklar temin edilmiştir. Toplanan materyaller, bilimsel makalenin metnini hazırlamak amacıyla danışmanla birlikte işlenip analiz edilmiştir.

Tezin yapısını görüşmek amacıyla istişarelerde bulunnan Doktora öğrencisi bazı bölümleri düzenleyerek tez yazımına başlamıştır. Kültürel ve sosyal antropoloji alanındaki araştırma çalışmalarının yürütülmesi (alaka düzeyi, yenilik, görevler belirlendi) ve veri toplama yöntemleri ve kaynakları ile ilgili temel tavsiyeler alınmıştır.

Diğer yandan Doktora öğrencisi Moldabek Yesker İstanbul Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi ve Marmara

Üniversitesi'nin akademik seminerlerine ve etkinliklerine katıldı. Önde gelen üniversitelerin araştırma bilimcilerini tanımak, onlardan araştırma çalışmalarının temel ilkeleri ve yöntemleri konusunda danışmanlık alınmıştır.

Tüm bu çalışmaları ile doktora öğrencisi hem Türkiye'de birçok kaynak temin etmiş ve hem de gelecekte başarılı bilimsel faaliyetler için yararlı çalışmalar yapmıştır. Böylece araştırmada belirlenen amaç, hedefler ve bireysel plana uygun olarak hareket etmiştir.

Genel Değerlendirme Ve Sonuç

Araştırma bütün olarak Oriental araştırmalarında tarihi metinlerin, giriş bölimlerinin yazımı, tarihsel dizinin hazırlanması gibi konularda alandaki araştırma geleneklerine uygundur. Bu açıdan baktığımızda çalışma sonuçları güvenliğe ve geçerliliğe sahiptir. Araştırma yöntemlerine uygundur.

Sonuç olarak, Moldabek Yesker Begalıulu'nın ***"Medeniyetler Bağlamı Çerçevesinde Farabi'nin Tarihi Kişiliği"*** başlıklı doktora tezini, bilimsel çalışma yol yöntemlerine uygun, özgün, akademik ve bilimsel bakımdan önemli, oryantal çalışmalara katkı sağlayacak şekilde başarılı ***bir doktora çalışması olarak değerlendirdiğimi belirtmek istiyorum.***

Bilgilerinize saygılarımla arzederim.

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
FARABİ AVRASYA ÇALIŞMALARI
UYGULAMA ve ARAŞTIRMA MERKEZİ

Prof. Dr. Abdullah KIZILCIK
İstanbul Üniversitesi,
Farabi Avrasya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

«Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті»
шығыстану факультетінің докторанты Молдабек Ескер Бегалыұлының
«8D02209 - Шығыстану» мамандығы бойынша философия
ғылымдарының докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін ұсынылған
«Өркениеттер сұхбаттастығы аясындағы Әл-Фарабидің тарихи
тұлғалық келбеті» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына

ПІКІР

Доцент, Др. Сүлейменов Пірімбек PhD докторант Молдабек Ескер Бегалыұлының ғылыми кеңесші міндетін атқарып келеді. Шет елдік екінші ғылыми кеңесші ретінде диссертациялық жұмыс басталғаннан бері тығыз байланыстамыз. Диссертация тақырыбы бекітілгеннен кейін докторант жоспар бойынша дайындалып, әдебиеттерге талдау жасап, теориялық және әдістемелік білімін арттыруға шындап кірісті. Сонымен қатар, тарихи-шығыстанушылық жағынан тақырыптың мазмұнына көп еңбек еткен.

Әбу Насыр әл-Фарабидің тарихи-тұлғалық келбетін докторант Молдабек Ескер оның шығармашылығы, заманында қалыптасқан тарихи жағдайлар мен өркениеттердің өзара қарым-қатынасы негізінде сомдай білді.

Дайындық жұмыстары

Молдабек Ескер диссертациялық жұмыс бойынша білімін шыңдап, қажетті дәрістерін алу үшін көп күш салды. Әл-Фарабиге қатысты материалдарды қазақстандық ғалымдармен қатар, Түркиядағы зерттеушілермен кеңінен танысты. Сондай-ақ ағылшын және араб тілінде жарық көрген материалдарды жинастырумен болды. Фарабитанушы ғалымдармен пікір алмасып, қажетті кеңестерін алып отырды.

Диссертациялық жұмыстың жоспары

Диссертациялық жұмысы үш тараудан тұрады. Онда зерттеу тақырыбының теориялық-әдіснамалық және концептуалды қырлары, Әбу Насыр әл-Фараби трактаттарындағы өркениет ұғымына тарихи-шығыстанулық талдау және Әбу Насыр әл-Фарабидің тарихи тұлғасы және оның қазіргі қоғамдағы жастарды тәрбиелеудегі маңызы жан-жақты қаралған.

Зерттеу жұмысына когнитивті, концептуалды талдау жасалынды, тарихи тұлға ұғымының берілуін талдау барысында салыстырмалы талдау әдісі пайдаланылды. Сонымен қатар, жұмыс жинақтау, жүйелеу, талдау, топтастыру, саралау, сипаттау, семантикалық талдау, контекстік талдау, компоненттік талдау әдістерінің кешенді түрде қолданылуы негізінде орындалды. Зерттеу жұмысы өте бай библиографиялық еңбектерімен толықтырылған. Бұл ізденушінің қажетті әдебиеттерге қол жеткізу әрекеті

ретінде қарастырылуы керек. Аталған тараулардың болуы докторлық диссертацияның жоғары дәрежесінде жазылғандығын көрсетеді.

Ыстамбұл университетінде атқарған жұмыстары

Молдабек Ескер оқу барысында 17.10.-31.12.2022 ж. уақыты аралығында, менің жетекшілігімде, Ыстамбұл университетінің жанындағы әл-Фараби орталығында тағылымдамадан өтті. Орталығымызда болған осы уақыт аралығында докторант өз-өзін жетілдіру және диссертациялық тақырыптарға қатысты маңызды істерді атқарды.

Ыстамбұл университетінде (Ыстамбұл, Түркия) жүргізген зерттеу жұмыстары уақытында, диссертацияның жеке жоспарында қойылған барлық мақсаттар мен міндеттер орындалды: Ыстамбул қаласындағы ғылыми кітапханалардағы жұмыс, диссертация тақырыбы бойынша материалдарды жинау және өңдеу, ғылыми әдебиеттерді зерттеу (тарихнамалық шолу және деректану талдауы), диссертацияның жобасы мен құрылымы бойынша кеңес беру, Scopus дерекқорына кіретін басылымда жариялау үшін ғылыми мақаланың мәтінін (қолжазбасын) дайындау жұмыстары атқарылды.

Ыстамбұл университетінде (Ыстамбұл, Түркия) жүргізген зерттеу жұмыстары қорытындысында докторантқа диссертациялық жұмысын жазу үшін барлық қажетті кәсіби дағдылар едәуір кеңейтілді. Сонымен қатар, тағылымдама барысында университет пен қала кітапханаларында әдеби дереккөздер жиналды (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, İslam Araştırmaları Kütüphanesi (İSAM), Süleymaniye Kütüphanesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi). Ғылыми кітапханалар қорларында және басқа да ғылыми ұйымдарда жиналған диссертация тақырыбы бойынша түрік зерттеуші ғалымдарының еңбектері бойынша материалдар мен дереккөздер цифрландырылды (сканерлеу, ксерокөшіру).

Өзара бірлесе отырып диссертацияның құрылымын талқылау мақсатында консультациялар өткізді, кейбір тараулар мен бөлімдер редакцияланды, нәтижесінде оның жазылуы басталды. Ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізу бойынша (өзектілігі, жаңалығы, міндеттері айқындалған), сондай-ақ мәдени және әлеуметтік антропология саласындағы деректер жинау әдістері мен көздеріне қатысты негізгі ұсынымдар алынды.

Докторант Молдабек Ескер Ыстамбұл университетінің, Боазичи университетінің, Сабанжы және Мармара университеттерінің ғылыми семинарлары мен іс-шараларына қатысып, жетекші университеттердің білікті зерттеуші ғалымдарымен танысып, олардан ғылыми-зерттеу жұмысының негізгі принциптері мен әдістеріне қатысты кеңестер алу істерін атқарды.

Түркияның жетекші ғалымдарымен танысу тәжірибесі, сондай-ақ шетелдік тағылымдама барысында жасалған жұмыс докторант студент үшін де, болашақта табысты ғылыми қызмет үшін де пайдалы болды. Осылайша, шетелдік ғылыми тағылымдама белгіленген мақсатқа, міндеттерге және жеке жоспарға сәйкес аяқталды.

Жалпы бағалау және қорытынды

Жалпы алғанда бұл зерттеу жұмысы шығыстану ғылымындағы тарихи деректерді зерттеу, кіріспенің жазылуы, қажетті әдебиеттердің пайдалануы осы саладағы зерттеу жұмыстарына сәйкес келеді. Жоспардың құрылымы мен оның жазылу барысы дұрыс қарастырылған. Осы тұрғылан алғанда, зерттеу нәтижелері дәйекті болып табылады. Зерттеу әдістемелік тәсілдерге сай жасалынған.

Қорыта келе, Молдабек Ескер Бегалыұлының «Өркениеттер сұхбаттастығы аясындағы Әл-Фарабидің тарихи тұлғалық келбеті» тақырыбындағы диссертациясын, зерттеу әдістері мен тәсілдеріне сай, төлтума жұмыс, академиялық және ғылыми жағынан құнды, шығыстану ғылымына елеулі үлес қосады деген үмітпен оң пікірімді білдіргім келеді.

Құрметпен,

Қолы, Ыстамбұл унив-ті Фараби зерттеу орталағы таңбасы

Ыстамбұл университетінің профессоры, Др.
Фараби зерттеу орталығының директоры
Абдулла КЫЗЫЛДЖЫК